

אור שלום

מרכז גורני ללימוד פנימיים הגורם והגסידות
לאורו של האצמוריק מקומהא י-ס אוהריר שלום ספרין רבקה

י"ל ע"י בית המדרש אור שלום קרית ארבע ת.ד. 88 מיקוד 90100

מאורות שלום הפלון השבוים שלך

הרב נועם צחור
סוכם ע"י התלמידים לא מוגה

בנין עדי עד
שיעור מס' 2 – יעוד ותכלית

בשיעורנו הקודם [האחדות הרוחנית בין איש לאשתו] למדנו כי שורשו ומציאותו של האדם היא אחת, אבל כך גזרה חכמתו של הקב"ה, שעל מנת מילוי ייעודו ותפקידו בעוה"ז, יתלבש ויתגשם האדם בשני גופים נפרדים, אבל למרות זאת, ההוויה הרוחנית השורשית נשארה כפי שהייתה מראשית הבריאה – אחת ומאוחדת.

יתר על כן, חלק מעבודת האדם לקב"ה היא לאחד את הפירוד, "לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה" וכל הבריאה כולה למעשה הינה מציאות אחת – אין עוד מלבדו.

הרמח"ל [רבנו משה חיים לוצאטו] מסביר [מס"י פרק א] "והנה מה שהורונו חז"ל הוא, שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו, שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להימצא, ומקום העידון הזה באמת, הוא העולם הבא, אך כדי שנוכל להגיע אל מחוז חפצנו, הדרך היא העולם הזה, והוא מה שאמרו רז"ל העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא, והאמצעים הם המצוות, ומקום עשיית המצוות הוא רק העולם הזה". [עכ"ל]

מדברי חז"ל כפי שהם מובאים ברמח"ל בעניין העוה"ז שמהווה מסילה בלעדית לעולם הבא, ואין לאדם שום דרך אחרת לבוא אל שערי חיי הנצח אלא באמצעות העולם הזה, וחשיבותו של העולם הזה היא באפשרות שניתנת בו לאדם לקיים את מצוות הבורא יתברך בצורתם ובלבושם הגשמי, וכדברי הרמח"ל "והאמצעים הם המצוות – ומקום עשייתם היא העולם הזה בלבד" זהו רצונו של הבורא יתברך ויתעלה, וכך גזרה חכמתו שרק מציאותו של האדם כמות שהיא בעולם הזה, היא הדרך האידיאלית והבלעדית, וניתן לומר ביתר שאת, הדרך הבלעדית להשיג את הדבקות וההתאחדות למקור הרוחני הראשוני, שהיא שלמות האדם וטובתו הנצחית.

בשל מעלה זו נקרא האדם "נזר הבריאה ותכליתה" – וככזה הוא חייב להיות תלוי להשגת היעוד והתכלית, היינו דבקות בקב"ה ובשורשו העליון, וזה דווקא במצבו הנוכחי בעולם הזה "נתאוה הקדוש ברוך הוא להיות לו דירה בתחתונים", כלומר, שמחילת האיחוד מתחיל ממנו עצמו.

ואמר האדמו"ר זצ"ל, מצד אחד הוא למעשה ישות אחת ומציאות אחת, ומצד שני מופיע בעולם הזה, כשתי מציאויות, ויש לו חובה לאחד את הפירוד ולהחזיר "עטרה ליושנה". כפי מצבו בתחילת בריאתו.

מדבריו אלו נבין את דברי רב אבימי "שבתחילה עלה במחשבה לבראותם שנים ולבסוף נברא אחד" ושאלנו הרי במציאות הם שניים ולא אחד, ואיך רב אבימי אומר שלבסוף נברא אחד? אלא, מדברי האדמו"ר זצ"ל נמצאנו למדים שדבריו של רב אבימי הם כלפי השורש ולא כפי שמופיע לצורך העולם הזה, בעולם הגשמי שבו נתפרדו הגופים, על מנת שיוכל לקיים את ייעודו ותכליתו,

ובשל כך יש צורך בעולם גשמי, אך על מנת שיצא לפועל רצון ה' יתברך מראשית הבריאה נברא האדם אחד – איש ואשתו, "זכר ונקבה ברא אותו".

ולכן מה שאמר רב אבימי נפרש כך: "בתחילה עלה במחשבה לבראותם שנים" – בתחילת עקר בריאתו של האדם הקב"ה הניח בו את התכונה שתהיה באדם בחיי העולם הגשמי, עולם הזה, היינו כשניים ממש, בגופים נפרדים, אך "לבסוף" הינו בשורש הדברים והתכלית שבאים אליה בסיום ובסופו של מהלך, והיא עיקר המעשה כולו, "נברא אחד", באחדות רוחנית "איש ואשתו".

כדברים הללו מצאנו במדרש [בראשית רבה, ב] "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" אמר הקב"ה לישראל בני, כל מה שבראתי זוגות בראתי, שמים וארץ זוגות, חמה ולבנה זוגות, אדם וחיה זוגות, העולם הזה והעולם הבא זוגות, אבל אני וכבודי אחד ומיוחד בעולם, ממה שקראנו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" [עכ"ל]

מדברי המדרש ניכר שהרעיון המרכזי היא מציאות שלמותם של כל הנבראים והנמצאים מותנה ביחס ההדדי שיש בין שני בני זוג, ושני גופים, שעל ידי היחס ההדדי הם משלימים זה את זה, ויוצרים מציאות רוחנית אחת מושלמת, השמש משלימה את הירח, וללא הקרנת אור השמש על הירח אין הירח ממלא את ייעודו.

היחס ההדדי הזה נאמר מפורשות בספר בראשית [א, פס' ז"ז-ח] "וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים, אֶת-שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים: אֶת-הַמְּאֹר הַגָּדֹל, לְמַמְשֶׁלֶת הַיּוֹם, וְאֶת-הַמְּאֹר הַקָּטָן לְמַמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה, וְאֵת הַכּוֹכָבִים. וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים, בְּרִקְיעַ שְׁמַיִם, לְהָאִיר, עַל-הָאָרֶץ. וְלְמִשַׁל, בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, וְלְהַבְדִּיל, בֵּין הַמְּאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ; וַיִּרְא אֱלֹהִים, כִּי-טוֹב."

ואל יחשוב מישהו שבמידה והשמש לא תקרין את אורה על הלבנה לא יארע דבר, אלא שהשמש עצמה תלקה על שלא ממלאת את ייעודה. "ויתן אתם" שניהם יחד מהווים תכלית אחת, להבדיל בין הוא ובין החושך – וכל אחד מגרמי שמים אלו יש לו חלק זהה בתכלית, ואין האחד יכול להשתמט מתפקידו ותכליתו כי לכך הוא נוצר.

והנה, חובה עלינו לתת את הדעת למילות התורה "וירא אלקים כי טוב" שמשמעותם בא להורות על שלמות והשגת היעוד והתכלית, כי באופן הזה שנבראו השמש והירח והגדרת היחסים שביניהם מעמידים בפנינו שני גופים נפרדים שמטרתם אחת "להאיר על הארץ ולמשול ביום ובלילה, ולהבדיל בין האור ובין החושך".

כלומר, למרות היותם הגופים נפרדים הרי מטרת בריאתם הרוחנית – מחשבת הבריאה המהותית היא אחת, "להאיר על הארץ".

בהמשך לברי המדרש הנ"ל [שמים וארץ זוגות] – גם כאן אנו רואים ביחס ההדדי שבין השמים והארץ תנאי הכרחי למילוי ייעודם המשותף, באשר פעולות שנעשות מעל הארץ ותוצאות מעשים אלו הם להשפיע על הארץ, ולא יתכן קיום ה"ארץ" כפי שהיא מוכרת לנו במציאות חיינו, ללא

השפעה והדדיות בינה לבין השמים, כאשר אין ערך לכל צבא השמים ללא ארץ שמקבלת מהם כנאמר [ישעיה, נ"ה] "כִּי כַּאֲשֶׁר יֵרֵד הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן-הַשָּׁמַיִם, וְשָׁמָּה לֹא יֵשׁוּב--כִּי אִם-הֲרִיחַ אֶת-הָאָרֶץ, וְהוֹלִידָהּ וְהִצְמִיחָהּ; וְנָתַן זֶרַע לַזֵּרַע, וְלֶחֶם לְאֹכְלֵי" וכנאמר בגמרא [תענית ו,ב] "דאמר רב יהודה מיטרא בעלה דארעא הוא שנאמר (שם) "כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב כי אם הרוה את הארץ והולידה והצמיחה".

מכיוון שנכנסנו לאיתני הטבע שברא הקב"ה והיחס ההדדי שיש בין שמים וארץ חייבים אנו להביא דוגמאות נוספות ביחס ההדדי החיובי [כפי שהבאנו כאן] אך איננו יכולים להתעלם גם מיחס אחר כאשר אין הייעוד מתמלא, וכי שמצאנו לגבי איסור "בל תשחית" שעליו אמרה הגמרא [בבא קמא, צ"א] "א"ר חנינא לא שכיב שיבחת ברי אלא דקץ תאינתא בלא זמנה", וכן אמרה הגמרא [סוכה, כ"ט,א] "..... - ובשביל ארבעה דברים מאורות לוקין על כותבי <פלסטר> [פלסטר] ועל מעידי עדות שקר ועל מגדלי בהמה דקה בא"י ועל קוצצי אילנות טובות".

נמשיך ונעיין בזוג הבא [כמופיע במדרש] "העולם הבא והעולם הזה זוגות" – לכאורה אין קשר ביניהם, ומה שורש המחשבה להציגם באחד, כזוג שעיקר תכליתו אחד? והרי כל מי שישאל יאמר בודאי כי העולם הזה, הגשמי והמגושם, המתנהל באופן של כללים גשמיים, בעלי תאוה וצרכים, חשבונות אישיים ואין ספור מקרים ודברים שעיקרם – אני צריך, אני רוצה... וכו'.

ולעומת זאת – עולם הבא כפי שמצטייר במחשבתנו וידיעתנו [כמובא בספרי חז"ל] הריה עולם של רוחניות טהורה, עולם של נשמות, ומעל לכל גילוי אלוקות ממש, ללא הסתרות.

אלא בהבין היטב, ומתוך היותנו עם הספר ועם שורשו מימים ימימה, וככאלה שעמדו אבותינו במעמד הר סיני וראו כי " אין עוד מלבדו", ויש בורא וישנה אלוקות בפועל ממש, ברור לנו שישנה השארות הנפש לאחר פטירת האדם כנאמר [קהלת, י"ב] "וְיִהְיוּ תְּשׁוּבָה, אֶל-הַקְּאֲלֵהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה" כי כל עולם הגשם הוא הצורה הרוחנית של עולם הבא, אלא שכאן הוא מולבש בבגדים גשמיים.

וכן מצינו בזוהר הקדוש [פתיחה – פתח חזקיה ואמר] המוכר יותר בשם "מאמר השושנה" וז"ל : "רבי חזקיה (נ"א, רבי אלעזר, וכ"ה בזהרי חמה ובנסחת ארץ ישראל) פתח, כתיב (שיר השירים ב) כשושנה בין החוחים, מאן שושנה, דא כנסת ישראל, (בגין דאית שושנה ואית שושנה), מה שושנה דאיה בין החוחים אית בה סומק וחוויר, אופ כנסת ישראל אית בה דין ורחמי, מה שושנה אית בה תליסר עליון, אופ כנסת ישראל אית בה תליסר מכילן דרחמי".

לא נאריך בדברי הזוה"ק אלא במודגש – כוונת הזוה"ק לומר שלמרות שמדובר על שני מצבים – מהויות שונות – "שושנה" "כנסת ישראל" – בכל זאת בכנסת ישראל יש את דוגמת מה שקיים ב"שושנה" עצמה, ומה שיש בזו יש בזו, כי זוהי מהות אחת בשני מצבים [גופים – מהויות] שונות.

כך גם העולם הזה והעולם הבא כמשלימים זה את זה ומה שיש בזה יש בזה, כי זה העליון הרוחני, תכליתו של הגשמי, והנמוך ממנו.

מדברנו עולה – שכל מהותו שדל העולם הזה [הגשמי] הוא הצורה הרוחנית שבו, התוכן הרוחני שמקים אותו, בבחינה הידועה יותר בשם "אין עוד מלבדו" [היפך כוחי ועוצם ידי] היינו – הרצון והשפע האלוקי רוחני, הוא סוד קיומה של כל ההוויה הגשמית עלי אדמות.

הנה כי כן, מבחינה זו בלבד מצאנו מכנה משותף הקושר בין שני העולמות, והחס ההדדי בין עולם הזה לעולם הבא, והרי לפנינו מונח היסוד הידוע של "שכר ועונש" הנצחי והרוחני בעולם הבא, עולם הנשמות – ומאידך עונש הבא לידי ביטוי רוחני – [עונש רוחני] ירידה במצב הנפשי רוחני של האדם בעולם הגשמי – עולם הזה.

ולכן, אין פלא שמעשים הנעשים כאן – בעוה"ז עולם העשייה משפיעים אל עולם הבא – הרוחני, והנגזר ממעשים אלו בא לידי ביטוי עכשוי בעולם הזה וכן מתן חשבון סופי בעולם הרוחני ההוא – עולם הבא.

רעיון זה אנו למדים מהפסוק [דברים, יא] "וְהָיָה, אִם-שָׁמַעַ תְּשָׁמְעוּ אֶל-מִצְוֹתַי, אֲשֶׁר אֶנְכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם, הַיּוֹם" וכפי שלמדו חז"ל – היום לעשותם [עוה"ז] ומחר [עוה"ב] לקבל שכרם. [מדרש רבה דברים, ה']. .

אם כן – מוכרחים אנו להודות כי כל תכליתה של הבריאה הוא עולם הבא, והעולם הזה הוא כלי, דרך, מבוא ובלשון חז"ל "פרוזדור" אל העולם הבא, רעיון זה מובא בפרוש בדברי המשנה [אבות ד, ט"ז] "רבי יעקב אומר: העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא. **התקן** עצמך בפרוזדור, כדי שתכנס לטרקלין".

ומפליא לראות כי התנא משתמש בלשון "התקן" שמרמז על תיקון, ותיקון לא בא אלא במקום חסרון, כי אין העולם הזה ללא העולם הבא כלום. אכן על כך יאמרו השדכנים "זווג מושלם".

במדרש [הנ"ל] הוזכרו "אדם וחוה זוג" – והנה הגמרא [ירושלמי ברכות ט] אומרת בלשון חד משמעית המחזקת את דברנו "אין איש ללא אישה" – כלומר כל מציאותו ושלמותו של האיש תלוי באישה, וכך הוא הדין בהיפך "אין אישה בלא איש", ושניהם ללא שכינה, ללא התוכן הרוחני התחליתי – משורש הבריאה, אינם זוג מושלם.

השלמות יכולה לבוא בגופים נפרדים אך ורק כאשר נוצקת ביניהם תובנה ויסודות עקרוניים למלא את היעוד והתכלית המשותפת לשניהם להיות "אחד" – "זכר ונקבה ברא אותו" מחשבת הבריאה.

איננו יכולים שלא לסיים בדברי המדרש [הנ"ל] "אבל אני כבודי אחד ומיוחד" – משמעות דברים אלו ברורים עד מאוד, הקב"ה שהוא השלמות בהתגלמותה, מוחלטת וברורה, "והוא אחד ואין שני" "ואין יחיד כיחודו" במשמעות הצלחה של המושג "אחד".

לא שייך ולא יצויר בו יחוס "בן זוג" כי משמעות זו הינה חסרון, אותו חלק החסר לבן הזוג השני ורק השלמתם ההדדית שתלויה זה בזה, מעמידה אותם במובן הרוחני כאחד, ומושג שכזה אין לו שום אחיזה בבורא יתברך ויתעלה שלם בכל השלמות וכמאמר הרמב"ם [משנה תורה, הלכות יסודי התורה, פרק א הלכה ז] "ואלוהינו ברוך שמו, הואיל וכוחו אין לו קץ ואינו פוסק, שהרי הגלגל סובב תמיד, אין כוחו כוח גוף. והואיל ואינו גוף, לא יארעו מאורעות הגופות כדי שיהא נחלק ונפרד מאחר; לפיכך אי אפשר שיהיה אלא אחד. וידיעת דבר זה--מצות עשה, שנאמר "ה' אלוהינו, ה' אחד".

והנה, עומדים אנו נדהמים לדבריהם המאלפים של חז"ל [סוטה י"ז] "איש ואישה זכו שכינה ביניהם, לא זכו, אש אוכלתן". שהרי תכלית הבראיה של האדם ואשתו הם למען יהיו "אחד" במובן הרוחני שלהם – כאשר עלה במחשבת הבראיה הראשונה, "זכר ונקבה ברא אותו", שאם ניטול את האות "י" מהמילה "איש" וניטול את האת "ה" ממילת "אשה" הרי נקבל "אש" "אשה", כי אותיות "י-ה" שניטלו הם שם משמות הקב"ה "י"ה יושיעך" [במדבר י"ג], "מן המיצר קראתי י"ה" [תהילים, קי"ח] "ענני במרחב י"ה" [שם].

התוכן הרוחני [השכינה] שהיא היא תוכן מהותם ועצמותם [מלשון עצם מעצמי] של האיש ואשתו, המקשרת אותם לגוף אחד, אינה קיימת, וכל אחד מבני הזוג רואה בשני גורם מפריד, מחלק, הרי ניטל הכוח המקשר והמחייה – המשתף והבונה, ונותרת מתיאות גשמית מפורדת ומחולקת כמו כל מציאות גשמית, וסופה של מציאות גשמית כזו, חדלון והתפרקות, "אש אוכלתן" מיד כשנעלם התוכן הרוחני – שורש המשותף שלהם – נשמטת הקרקע המאפשרת את קיומם כיחידה אחת, ואש אוכלתן.

זכורני שהייתי אצל הרה"ג הרב דב ליאור שליט"א בשיעור בנושאים שבינו לבינה, ובמהלך השיעור סיפר הרב על בני זוג שהגיעו אליו כשבפיהם טענות אין ספור זה על זה ולהיפך. במהלך הבירור שנעשה אצלו ראה הרב כי דבריהם מושתתים על העדר התוכן הרוחני – המאחד ונותרו גופים נפרדים, וכל אחד נותר בעמדתו כאשר היה, ולא היה רצון משותף למצוא מוצא חיובי, אלא כל עניינם היה רצון משותף לפרק את הקשר.

לאחר שסיימו להרצות את דבריהם שאלו לדעת הרב מה ניתן לעשות, ותשובתו הייתה שמומלץ להם לשבת יחדיו וללמוד מסילת ישרים [לרמח"ל] על מנת שיתקנו את מידותיהם וממילא יזהו את נקודת החיבור הרוחני – ראשיתי של "איש ואשתו" בבחינה של "זכו" זיכוך המידות, שיביא אותם להכרה של "זכר ונקבה ברא אותו".

אם כן, נדרשים אנו לבאר ולהעמיק את המובא במסכת קידושין [דף ב] "ר"ש אומר מפני מה אמרה תורה "כי יקח איש אשה" ולא כתב "כי תלקח אשה לאיש" – מפני שדרכו של איש לחזר על אשה, ואין דרכה של אשה לחזר על איש, משל לאדם אבדה לו אבדה מי חוזר על מי? בעל האבדה מחזר על אבדתו".

רבותינו ממשילים את החיפוש אחר בת הזוג כחיפוש אחרי אבדה והוא חיפוש אחרי דבר שהיה שייך לאדם ואבד ממנו, והאדם מחפשו להחזירו לרשותו ולמצבו הקודם.

הנה כי כן, עומק משמעות החיפוש אחר בת הזוג – הוא דחף טבעי אלוקי, חיפוש אחר החלק המהותי והשורשי של האדם, שהוא חש ללא הרף בחסרונו, ומחפש את אבדתו, בהיותה מהותו וחיותו, אשר ללא הבאתו לידי גמר, כל תוכן חייו של האדם יהיו חצויים ובלתי מושלמים, ולא ישיגו את ייעודם – והאדם ללא אשה הריהו "כעץ יבש" "כחרס הנזבר" וכמאמר הזוהר הקדוש "פלגא גופא".

היש אדם שרוצה להיות חצוי בגופו? נראה לי שאין אדם כזה, וכל שכן כשישנה השפעה לא רק על הגוף ה"חצוי" אלא גם הנפש, בהיותה מנועה מלהביא את תכליתה אל הייעוד הרי גם היא "חצויה" – דבר שכל אדם שרוצה לפתח את אישיותו, לשכלל את תכונותיו הטובות, להשתחרר מחולשות נפשיות שונות- יעשה ככל אשר יוכל לפתחה ולשכללה ולקדמה, ואשתו של האדם **מקור הכוח הרוחני היחידי** שמסוגל להביאו לחיי העולם הזה והבא ללא שום ספק.